

Hamit TIRYAKI
İş Hukuku Uzmanı, Hukukçu

6764 SAYILI KANUNLA İŞYERLERİNDE ÇIRAK, STAJ ve BECERİ/ TAMAMLAYICI EĞİTİMİ ALAN STATÜSÜNDE OLANLARLA İLGİLİ YASAL MECBURİYETLERDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

I. GİRİŞ

6764 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 9 Aralık 2016 tarih ve 29913 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanun, torba kanun özelliğini taşımaktadır. Toplamda 76 maddesi ile 14 ayrı Kanun/Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapılmıştır.

Yasanın gerekçesine baktığımızda, Türkiye'nin 78 milyonu aşan nüfus büyüklüğü ile dünyada 18 inci sırada yer aldığı, 29,6 yaş ortalaması ile Avrupa'nın en genç ülkelerinden biri durumunda bulunduğu, sürekli büyüyen ekonomisi ile gelecekte dünyanın en büyük 10 ekonomisinden bir olmasının beklendiği, bu büyümeyi sürekli kılmak, büyümenin getirdiği toplumsal ve ekonomik sorunları aşabilmek ve her anlamda rekabetçi olmak için ülkemizin her yönden gelişmesi gerektiği, bu gelişmeyi sağlamak için eğitimin oldukça önemli olduğu, Millî Eğitim Bakanlığınca yürütülen eğitim-öğretim hizmetlerinin daha çağdaş, daha verimli ve daha yüksek standartlarda verilebilmesi amacıyla bazı kanun ve kanun hükmündeki kararnamelerde düzenleme yapıldığı, çıraklık eğitimine ilişkin altyapının güçlendirilmesi ile meslek lisesi ve üniversite öğrencilerinin staj yapmalarını özendirici tedbirlerin alınmaya çalışıldığı, uygulamada karşılaşılan diğer sorunları ve hukuki boşlukları gidermeye yönelik düzenlemeler yapıldığı¹, belirtilmiştir.

II. KANUNLA BİRLİKTE DEĞİŞEN HÜKÜMLERE GENEL BİR BAKIŞ

Çırak Olma Şartları Değişti

Önceki Kanun döneminde en az ilköğretim mezunu olma şartı aranırken yeni düzenleme ile bu şart, en az ortaokul veya imam-hatip ortaokulu mezunu olmak şeklinde değiştirilmiştir.

Yaş Şartı Kaldırıldı

Çırak olabilmek için 14 yaşını doldurmuş olmak ve 19 yaşından gün almamış olmak şartı vardı. 6764 sayılı Kanunla yaşla ilgili bu sınırlama kaldırılmıştır.

Çıraklık Süresine İlişkin Sınırlama Kaldırıldı

¹ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss405.pdf>.

3308 sayılı Kanununun 14 üncü maddesine göre, çıraklık süresi en az 2 en çok 4 yıl olarak sınırlanmıştı. Yeni Kanun, çıraklık süresini sınırlayan bu fıkayı yürürlükten kaldırmıştır.

Eğitim Verme Yükümlüsü İşverenler Artırıldı

Daha önceki düzenlemede 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerin eğitim yaptırma mecburiyetleri varken sayı 50'den 10'a indirilmiş, "işçi" kavramı yerine de daha geniş bir kavram olan "personel" kavramı getirilmiştir.

Artık, 10 ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi, mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumu öğrencilerine staj ve tamamlayıcı eğitim yaptıracaktır. Öğrenci sayısının tespitinde kesirler tam sayıya tamamlanır. Bu işletmeler mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumu öğrencilerine staj yaptırabilir.

Böylece, 10 ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalışma ve iş kurumu il müdürlüklerince her yıl şubat ayı içerisinde il millî eğitim müdürlüklerine ve o ildeki yükseköğretim kurumlarına bildirileceklerdir.

10 ve daha fazla öğrenciye beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitim yaptıracak işletmeler bu amaçla bir eğitim birimi kuracaklardır. Bu birimde, yapılan eğitim için alanında ustalık yeterliğine sahip ve iş pedagojisi eğitimi almış usta öğretici veya eğitici personel görevlendirecektir.

Ondan Az Personeli Olan İşletmeler de İsterlerse Stajyer Çalıştırabilme Hakkına Sahip Oldu

10'dan az personel çalıştıran işletmeler de mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları öğrencilerine beceri eğitimi, staj ve tamamlayıcı eğitimi yaptırabilme imkanına sahip oldular.

İşyeri Şartlarına ve Çalışma Düzenine Uymaları Gereği Tekrar Hatırlatıldı

İşletmelerde mesleki eğitim, staj ve tamamlayıcı eğitim gören öğrenciler, işyerlerinin şartlarına ve çalışma düzenine uymak zorunda oldukları vurgulanmıştır.

Ödenecek Ücretler Değişti Ücret Ödenecek Statüler Genişletildi

Önceki düzenlemede standart bir ücret belirlenmişti: İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrenci, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin % 30'undan aşağı ücret ödenmeyeceği hüküm altına alınmıştı.

Yeni düzenlemede ise ücretlerde bir farklılaşmaya gidilmiştir: İşletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında staj veya tamamlayıcı eğitim gören öğrencilere asgari ücretin net tutarının; yirmi ve üzerinde personel çalıştıran işyerlerinde yüzde otuzundan, yirmiden az personel çalıştıran işyerlerinde yüzde onbeşinden, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin yüzde otuzundan aşağı ücret ödenmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Sigorta primleri ile ilgili düzenlemede ise şöyle bir değişiklik yapılmıştır: Aday çırak, çıraklar, işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında okumakta iken staja, tamamlayıcı eğitime veya alan eğitimine tabi tutulan öğrencilerin sigorta primleri asgari ücretin yüzde ellisi üzerinden, Bakanlık ile mesleki ve teknik eğitim yapan yükseköğretim kurumlarının bağlı olduğu üniversitelerin bütçesine konulan ödenekten karşılanır.

Müktesep Haklara Dokunulmadı

09.12.2016 tarihinden önce çıraklık eğitimine başlayanların hakları korunarak, eğitimlerini başladıkları programa ve mevzuata göre sürdürecekleri hüküm altına alınmıştır.

Ücretlerin Belli Bir Kısımının İşsizlik Sigortası Fonundan Ödenmesi Kararlaştırıldı

Bu ödeme, şimdilik 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı sonuna kadar uygulanacaktır.

Düzenlemeye göre, aday çırak ve çıraklar ile mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrencilere, yapılacak ödemeler asgari ücretin net tutarının yüzde otuzundan az olamayacaktır. Ödenebilecek bu en az ücretin; yirmiden az personel çalıştıran işletmeler için üçte ikisi, yirmi ve üzerinde personel çalıştıran işletmeler için üçte biri, İşsizlik Sigortası Fonundan ödenecektir. Bu ödemeler, kamu kurum ve kuruluşlarına yapılmayacaktır.

Staj yapacak işletme bulunamaması nedeniyle stajını okulda yapan ortaöğretim öğrencileri ile öğretim programı gereği staj yapmak zorunda olmayan yükseköğretim öğrencilerinin yaptıkları stajlar için bur ödemeler yapılmayacaktır.

Mesleki Eğitim Kanununda 09.12.2016 Tarihinden Geçerli Değişiklerle İlgili SGK Duyurusu Yayınlandı

6764 sayılı Kanun, 5510 sayılı SGK Kanununu da değiştirmiştir. Bu değişiklikler nedeniyle SGK tarafından işverenlere dönük yayınlanan duyuru özetle şöyledir:

Mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler (tatbiki mahiyetteki yapım ve üretim işlerinde çalışan öğrenciler) de iş kazası ve meslek hastalığı yönünden, bakmakla yükümlü olunan kişi durumunda olmayanlar hakkında ayrıca genel sağlık sigortası yönünden, sigortalı sayılmıştır.

3308 sayılı Kanun kapsamında aday çırak, çırak, mesleki eğitim, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında staj gören, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrencilerin işvereni Milli Eğitim Bakanlığı veya bu öğrencilerin eğitim gördükleri okullar veya kurumlardır.

Mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler 6764 sayılı Kanunla 9/12/2016 tarihinden önce sigortalı sayılmamakta iken bu tarihten itibaren sigortalı sayıldıklarından bunların işvereni olan okulların bu kapsamdaki öğrencilerin işe giriş bildirgesini bu eğitime ya da staja başlamadan önce Kuruma vermeleri, 2016 yılı Aralık ayından itibaren aylık prim ve hizmet belgesi ile primlerini bildirmeleri gerekmektedir. Bu sigortalıların işe giriş bildirgesinde “7-Çırak” yada “19-Stajer” sigortalılık kodlarından birisi kullanılabilir.

9/12/2016 tarihinden sonra mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi alacak öğrencilerin işe giriş bildirgesinin ise tamamlayıcı eğitime ya da alan eğitimine başlamadan önce okullar tarafından SGK’ya e-sigorta yoluyla bildirilmesi gerekir.

Aday çırak, çırak, işletmelerde mesleki eğitim, mesleki ve teknik ortaöğretim sırasında staj, tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrencilerin prime esas kazançları 3308 sayılı Kanunun 25 inci maddesinde asgari ücretin yüzde ellisi olarak belirlenmiştir.

5510 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin (b) bendine tabi sigortalıların prim oranı, prime esas kazançlarının % 6’sı olup bu oranının % 1’i kısa vadeli sigorta kolları, % 5’i genel sağlık sigortası primidir.

Bakmakla yükümlü olunanların aylık prim ve hizmet belgesi ile yapılacak bildirimleri için “7” numaralı belge türü (asgari ücret x % 50 x % 1) bakmakla yükümü olunmayanlar için aylık prim ve hizmet belgesinde yapılacak bildirimlerde “42” numaralı belge türü (asgari ücret x % 50 x % 6) kullanılacaktır.

Mesleki ve teknik öğretim, tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrencileri çalıştıran işverenlerin işe giriş bildirgesi, aylık prim ve hizmet bildirgesi ile iş kazası olması durumunda iş kazası bildirimlerini zamanında yapmamaları halinde idari para cezası uygulanmaktadır.

III. SONUÇ

09.12.2016 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 6764 sayılı Yasa ile işyerlerinde çırak, stajyer unvanlı ya da eğitim için bulunanlarla ilgili düzenlemelerde esaslı değişikliklere gidilmiş, işverenlere yeni bazı yükümlülükler de getirilmiştir.

Çırak olmak için yaş şartı kaldırılmış, en az ortaöğretim mezunu olma şartı getirilmiştir. Eğitim verme yükümlülüğü için çalışan sayısı 50’den 10’a indirilmiş, ödenecek ücret bazı işyerleri için %15’e indirilmiştir. Aday çırak ve çıraklar ile mesleki eğitim gören, staj veya tamamlayıcı eğitime devam eden öğrencilere yapılacak ödemelerin 1/3 ya da 2/3’ünün İşsizlik Sigortası Fonundan ödenmesi kararlaştırılmıştır.

İşverenlerin bu statüdekileri SGK’ya işe giriş bildirgesi, aylık prim ve hizmet bildirgesi ile iş kazası olması durumunda iş kazası bildirimini ile bildirmeleri gerekmektedir.